HE 38/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Arja Pesonen, ekonomisti, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painoarvon kasvattaminen ja laskentatavan täsmentäminen

- Rahoituksen kannustavuuden lisääminen on kannatettava asia
- Painoarvoa kasvatetaan maltillisesti, mikä on välttämätöntä sillä malli on uusi eikä sen toimivuudesta ole vielä tietoa
- Asetuksenantovaltuuden laajentaminen on hyvä asia ja mahdollistaa laskentatavan ja tavoitetasojen tarkemman määrittämisen. Asetuksen muutos edellyttää erillistä lausuntokierrosta ja toivottavasti se tapahtuu mahdollisimman pian.
- Muutoksella ei kasvateta valtionrahoitusta vaan vastaavat määräytymistekijöiden pienennykset ehdotetaan tehtäväksi tarveperusteiseen rahoitukseen ja asukasluvun mukaan määräytyvään rahoitukseen. Esitystä on muutettu lausuntopalautteen perusteella.

HYVIL

Aluekohtaisten palvelutarvekertoimien vuosittaiset muutokset

- Palvelutarpeen mukaan määräytyy pääosa (~80 %) hyvinvointialueiden rahoituksesta perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.
- On ilmennyt, että tietopohjana käytetty laskenta-aineisto on vähintäänkin osittain kärsinyt laadullisista ongelmista ja aineistojen korjaaminen sekä tietojen täydentäminen on johtanut merkittäviin palvelutarvekertoimien vuosimuutoksiin ja siten aluekohtaisiin merkittäviin rahoitusmuutoksiin. Aineiston laatuun liittyvät ongelmat ovat koko laskennan uskottavuuden kannalta merkittäviä.
- Kun siirrytään käyttämään hyvinvointialueiden itsensä toimittamia tietoja aiempien kuntatietojen sijaan, on oletettavaa, että ajassa aineiston laatu paranee.
- On välttämätöntä ensi tilassa varmentaa systemaattisesti aineiston laatua ja mahdollistaa hyvinvointialueille läpinäkyvyys laskenta-aineistoihin.

Aluekohtaisien palvelutarvekertoimien laskentatavan muutos

- Hallituksen esityksessä ehdotetaan käytettäväksi kahden vuoden palvelutarvekertoimien keskiarvoja. Esityksen vaikutusarvion mukaan muutos tasoittaa vuosivaihteluja.
- Laskentaan vaikuttaa kuitenkin myös aluekohtainen asukasluvun kehitys ja ainakin jossain määrin palvelutarvekertoimen muutosta voi voimistaa samaan suuntaan kehittyvä asukasluvun muutos ja toisaalta asukasluvun muutos voi myös toimia päinvastaisesti.

- Vaihtoehtoisesti suuria vuosimuutoksia voisi tasoittaa myös pidentämällä aineiston tarkastelujaksoa ja laskemalla tarvekertoimet kahden vuoden palvelutapahtumien perusteella vuosikeskiarvojen käyttämisen sijaan.

HYVIL

Koko rahoitusjärjestelmän toimivuuden arviointi ja kehittäminen ensi sijaiseksi

- Hyvinvointialueet ja kokonaisuuteen liittyvä lainsäädäntö on uusi, joten on ymmärrettävää, että alkuvaiheessa on ilmennyt muutostarpeita myös koskien lakia hyvinvointialueiden rahoituksesta.

- Muutoksia on viety eteenpäin painottaen lakimuutosten yhteisvaikutuksien tasoittamista aluekohtaisen rahoituksen vuosimuutoksiin. Tämä on aluekohtaisen rahoituksen ennustettavuuden kannalta erittäin tärkeää mutta samalla periaate heikentää yksittäisen muutoksen tavoitteita ja perusteluja.

- Rahoitusjärjestelmää tulisi arvioida ja kehittää kokonaisuutena mukaan lukien rahoituksen siirtymätasausjärjestelmä, joka ei nykymuodossaan täytä alkuperäisiä sille asetettuja tavoitteita.

HYVIL